

Van Büyükşehir Belediyesi İçin Meclis Araştırması İstendi

HEDEP Van Milletvekilleri Van Büyükşehir Belediyesi hakkında Anayasa'nın 127. Maddesi gereği; karar organları (Belediye Başkanı, Belediye Meclisi ve Encümeninin bir kısmı) halk tarafından ve seçimler sonucunda belirlenen mahalli idarelerin mali yönetimi ve denetimi de yasalarla belirlenmiştir. Ancak 2016 yılından bu yana uygulanan ve 2019 mahalli idare seçimlerini fiili olarak lağveden kayyum uygulaması; bu yasal, anayasal uygulamayı ve ileyii askıya almıştır.

2022 Sayıştay Van Büyükşehir Raporu ile ortaya çıkan durum; kayyum uygulamasının belediyelerde teknik, idari, mali ileyie ve hizmetlere ilişkin sorunlara yol açtığı gerçeğidir. Kayyum uygulamasının belediyelerde neden olduğu teknik, idari, mali ve hukuki sorunların tespit edilmesi ve yerel kamusal hizmetlerin kamu yararı ölçüsüyle sunulabilmesi amacıyla gerekli tedbirlerin belirlenmesi ve önerilerin sunumu için Anayasanın 98. ve TBMM İ Tzgn 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılması gereğini arz ve teklif ederim. 24/11/2023

Pervin BULDAN
Van Milletvekili

Zülküf UÇAR
Van Milletvekili

Gülcan KAÇMAZ SAYYİĞİT
Van Milletvekili

Sinan İFTYREK
Van Milletvekili

Gülderen VARLI
Van Milletvekili

Mahmut DİNDAR
Van Milletvekili

GEREKÇE

Sayıştay, 2022 yılı için yerel yönetimlere ilişkin denetim raporlarını kamuoyu ile paylaşmıştır. 2022 yılı Van Büyükşehir Belediyesi Sayıştay Denetim Raporu birçok başlıkta usulsüzlükler ve işleyişte sorunlar tespit etmiştir. Belediye'deki kayyum uygulamasının belediye idaresinde ve işleyişinde sorunlara yol açtığı raporda bizzat ifade edilmiştir. Aynı raporda; "Belediyelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceğinin bir Anayasa hükmü olduğu ve idari vesayet yetkisinin kanuni ölçüler çerçevesinde İçişleri Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca kullanıldığı ifade edilmiştir.

Anayasa, yasa ve ifade edilen Sayıştay raporunda ifadesini bulan durum; "belediye meclisinin halk tarafından seçilen kişilerden oluşmasıdır." Sadece belediye meclisi değil yasa gereği belediye encümeninin de bir kısmı halk tarafından yapılan oylama sonucunda seçilmelidir. Anayasa ve yasa gereği belediye başkanı da, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir ve halk tarafından seçilir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek yetki ve görevi belediye başkanındadır. Yine Kanun'da, büyükşehir belediye teşkilatlarının genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşacağı ve birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesinin büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak kayyum atanan belediyelerde halkın seçim sonucunda belirlediği bu karar organları, görevden uzaklaştırılarak veya fiilen engellenerek aslında halk denetimi engellenmektedir. Kayyum uygulaması sadece belediye başkanlarının değil, belediye meclislerinin ve encümeninin çalışmalarının da seçilmişlerden atanmışlara aktarılmasına yol açmaktadır.

Bu durum halkın hizmet alma hakkını sınırladığı gibi kamusal kaynakların ve kamusal giderlerin kamuoyu denetiminde olmadan tüketilmesine yol açmaktadır. Van gibi nüfusu bir buçuk milyona yakın, yoksulluk ve işsizliğin son 7 yıl içerisinde arttığı bir ilde; sivil toplum kuruluşlarının, siyasi partilerin ve genel kamuoyunun belediyenin işleyişi ve denetiminde etkisi, kayyum uygulaması ile açıkça engellenmiştir. 2016 yılında atanan kayyumlar halk oyuyla görevden uzaklaştırılmalarına rağmen 2019 yılında aynı usulsüzlük tekrarlanmıştır. Uzun süredir uygun politikalar sunulmadığı, altyapı hizmetleri geliştirilmediği ve yerel kamusal hizmetler yetersiz kaldığı için Van ilinin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal potansiyel açığa çıkmamaktadır. Kayyum yönetiminde Van büyükşehir belediyesinin temel belediye

hizmetlerini bile sunamadığı, imar, trafik, altyapı ve çevre sorunlarının derinleştiği gözlemlenmektedir.

Sayıştay'ın 2022 yılı Van Büyükşehir Belediyesi Raporu kayyum yönetiminin neden olduğu birçok sorunu ve usulsüzlükleri içermektedir. Van büyükşehir belediyesinde kayyumdan önce çalışmaları yürütülen Stratejik Plan, sanki kayyum tarafından hazırlanmış gibi belediyenin internet sitesine konulmuştur. Ancak stratejik planın uygulanması ve izlenmesi konusunda kamuoyuna açıklanan herhangi bir rapor yoktur. Belediyede iç kontrol sistemi oluşturulmamış ve iç kontrol eylem planı düzenlenmemiştir. İç denetim ve kontrol gereği olan yapı inşa edilmemiştir.

Sayıştay'ın açıkladığı mali tablolarda Van Büyükşehir belediyesinin 1 yıl içinde ödemesi gereken yaklaşık 209 milyon TL'lik borcunun olduğu ve uzun vadeli borçlarla birlikte 2023 yılının başı itibariyle toplam borcun yaklaşık 2 milyar TL'ye yaklaştığı raporlanmıştır. 2023 yılı içerisinde belediyeyi borçlandırma, alacaklarını tahsil etmeme ve taşınmazlarını devretme/satma politikasının devam ettiği bilinmektedir.

Sayıştay Raporu'na göre Van Büyükşehir Belediyesi 2022 yılı içerisinde 3 milyar TL'ye yakın bütçe kullanmış, 40 milyon TL Faiz ödemesi yapmış, bir yıl içinde belediyeyi çeşitli adlar altında yaklaşık 1 milyar TL borçlandırmış öte yandan belediye alacaklarını tahsil etmekte başarısız olmuştur.

Rapora göre Van Kayyumu Büyükşehir Belediyesi Bütçesi kapsamında 2020-22 yılları arasında Van halkına belediye hizmetleri kapsamında harcanması gereken 4 milyar 516 milyar TL'yi harcamıştır. 2020-2022 yılları Belediye Bilanço hesapları incelendiğinde "Arazi ve Arsalar" hesabının reel olarak sürekli azaldığı görülmektedir. 2023 yılında Van Büyükşehir Belediyesinin toplamda kaç milyar ilave borçlandırıldığı ise kamuoyuna açıklanmamıştır. Öte yandan 2022 raporunda Sayıştay'ın önceki yıllarda tespit ettiği usulsüzlüklerin önemli bir kısmının giderilmediği veya gereğinin yerine getirilmediği ifade edilmiştir. Sayıştay Raporunda ayrıca belediye muhasebe hesaplarının mevzuata uygun tutulmadığı, bina ve taşınmaz kayıtlarının usulsüz veya yanlış kaydedildiği, gerekli amortisman kayıtlarının düzgün tutulmadığı, belediye kiralalarının yasaya uygun tahsil edilmediği, Belediyeye ait bazı binalarda yapı kullanma izin belgelerinin olmadığı, ihale mevzuatının açıkça ihlal edildiği ve limit dışı, yasaya aykırı ihale alımlarının yapıldığı, ihalede pazarlık usulü ile alınması gereken bazı alımlarda bu usulün kullanılmadığı, belediye işçilerinin yasal yıllık izinlerinin kullandırılmadığı, "Belediyenin taşınmazlarında kira süreleri sona ermesine rağmen 40 adet taşınmazın, tahliye edilmeyerek ve ihalesiz bir şekilde aynı kişilere aylık ecrimisil bedeli

karşılığında kullandırıldığı”, “Büyükşehir Belediyesi tarafından kiraya verilen işyerlerinden bazılarının işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmaksızın faaliyette bulunan işyerleri olduğu”, Belediyeyle ait olan toplu taşıma hakkının süre belirtilmeden 3. Şahıslara yasaya ve mahkeme kararlarına karşı olacak şekilde devredildiği, telekomünikasyon altyapı ve şebekelerinden Alınması Gereken Geçiş Hakkı Bedellerinin Alınmadığı ve bu sorunun yıllardır devam ettiği, en önemlisi bütçe içi ödenek aktarım işlemlerinde yasaya uygun olmayan aktarımların yapıldığı, Tahakkuk etmiş belediye gelirlerinin önemli oranda tahsil edilmediği tespit edilmiştir.

Raporda ortaya çıkarılan usulsüz tespitler hakkında hem ilgili yargı ve denetim süreçlerinin işletilmesi hem de kamuoyuna kapsamlı bir araştırma raporunun sunulması elzem hale gelmiştir. Van kayyumunun Sayıştay’ın 2020 ve 2021 yılında tespit ettiği usulsüzlükleri aradan geçen süreye rağmen düzeltmediği ve usulsüzlükte ısrar ettiği görülmektedir. Özellikle belediye ihale ve alım süreçlerinde “temel ihale usulleri ile temin edilmesi gereken ihtiyaçların doğrudan temin veya belirli kişiler üzerinden pazarlık usulü ile satın alınmasının gerekçeleri, bu kapsamda harcanan bütçenin ve kamu zararının tespit edilmesi gerekmektedir. Van Büyükşehir Belediyesi Bilanço hesaplarında 2020 yılında 103 milyon, 2021 yılında 89 Milyon olan “400 Banka Kredileri Hesabı” kapsamındaki borcun 2022 yılında 1 Milyar 88 Milyon TL’ye yükselmesinin gerekçeleri kamuoyuna açıklanmalıdır. Sadece bir yıl içerisinde banka kredi borçlanmasında yüzde 1.127 oranındaki artışın gerekçeleri tüm Van halkına açıklanmalıdır. Sadece bu son bir yıllık artışın değil 2017-2023 yılları arasında Van Büyükşehir Belediyesi bütçesi kapsamında kullanılan toplam kamu kaynağı ve bu süreçteki toplam borçlanmanın kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

Sayıştay raporunda sabit olan bu ve benzeri durumlar; kayyumun belediyeyi teknik, idari, mali açıdan da yönetemediğini göstermektedir. Bu durum sadece Van’da değil başta Diyarbakır ve Mardin olmak üzere kayyum atanan birçok yerde gerçekleşmiştir. Sayıştay raporuyla sabit olan bu sorunlar ışığında; Türkiye’de kayyum uygulamasının neden olduğu kamu zararının tespit edilmesi, belediyelerde oluşan usulsüzlük ve yolsuzlukların azaltılması için önerilerin sunulması amacıyla bir araştırma komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim.